

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในงานวิจัยเรื่อง " ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เท่าทันสื่อกับการได้รับอิทธิพลด้านการกำหนดความสำคัญแก่วาระข่าวสารและการเลือกกรอบในการตีความข่าวสาร " ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ คือ การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม และเชิงคุณภาพ คือ การวิเคราะห์เนื้อหา ผลจากการวิจัยสามารถสรุป และ อภิปรายผลตามปัญหาคำถามวิจัยได้ดังนี้

1. นักศึกษาที่มีระดับความรู้เท่าทันสื่อต่างกันจะให้ความสำคัญแก่วาระข่าวสารสอดคล้องกับการให้ความสำคัญแก่วาระข่าวสารของหนังสือพิมพ์แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ผลจากการสำรวจโดยการตอบแบบสอบถามของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 375 คน สามารถแบ่งนักศึกษาออกเป็น 3 กลุ่มตามระดับความรู้เท่าทันสื่อได้ดังนี้ กลุ่มนักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันื่อน้อย 131 คน กลุ่มนักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อปานกลาง และกลุ่มนักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อมาก กลุ่มละ 122 คน เมื่อนำอันดับการให้ความสำคัญแก่วาระข่าวสารของนักศึกษามาหาค่าเฉลี่ย และจัดอันดับตามกลุ่ม พบว่านักศึกษาทั้ง 3 กลุ่มจัดอันดับความสำคัญแก่วาระข่าวสารใกล้เคียงกัน กล่าวคือ นักศึกษาทั้ง 3 กลุ่มให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาภาคใต้เป็นอันดับ 1 ปัญหายาเสพติดเป็นอันดับ 2 ปัญหาพลังงานเป็นอันดับ 5 และการคอร์รัปชันเป็นอันดับ 6 ตรงกัน

ส่วนประเด็นอื่นๆ จะมีการจัดอยู่ในอันดับที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วกลุ่มนักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันื่อน้อย และกลุ่มนักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อมากจัดอันดับความสำคัญของประเด็นข่าวคล้ายกันมากกว่ากลุ่มนักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อปานกลาง

เมื่อนำผลที่ได้ไปเทียบกับอันดับที่ได้จากค่าเฉลี่ยในการวิเคราะห์เนื้อหาที่หนังสือพิมพ์รายวันแนวประชานิยม 4 ชื่อฉบับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ คม ชัด ลึก และข่าวสด ในช่วงวันที่ 13 – 26 กรกฎาคม 2548 พบว่า มีเพียงประเด็นเรื่องการจลาจลประเด็นเดียวเท่านั้นที่หนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญเป็นอันดับที่ 9 ตรงกับกลุ่มนักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันื่อน้อย

และเมื่อนำไปเทียบกับอันดับที่ได้จากค่าเฉลี่ยของการประเมินความถี่ในการเสนอประเด็นข่าวนั้นเป็นข่าวใหญ่ และข่าวรองในช่วงเวลาดังกล่าว พบว่ามี 2 ประเด็นคือ สินค้าขึ้นราคา และการจลาจลที่หนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญเป็นอันดับ 3 และอันดับ 7 ตรงกับกลุ่มนักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อปานกลาง ประเด็นนอกเหนือจากนี้ไม่มีการจัดอันดับความสำคัญตรงกัน

การวิเคราะห์ทางสถิติด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่าอันดับความสำคัญของประเด็นข่าวทั้งที่พิจารณาจากเนื้อที่ข่าว และความถี่ของหนังสือพิมพ์ไม่สัมพันธ์กันในทิศทางที่สมมติฐานระบุ กล่าวคือ นักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อสูง และนักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อต่ำจัดอันดับความสำคัญของข่าวสอดคล้องกับอันดับความสำคัญของสื่อมากกว่านักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อปานกลาง

การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เป็นไปได้ว่าอาจเนื่องมาจาก การเปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่าง จากความถี่ในการเปิดรับข่าว (ดูตารางที่ 29) จะเห็นได้ว่านักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อน้อย และนักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อมากนั้นมีการเปิดรับข่าวจากสื่อหนังสือพิมพ์มากกว่านักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อปานกลาง ดังนั้นโอกาสที่นักศึกษาทั้งสองกลุ่มจะได้รับอิทธิพลจากการกำหนดความสำคัญแก่วาระข่าวสารของสื่อจึงมีมากกว่า นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ก็ไม่ได้ฟังฟังข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์เพียงอย่างเดียว อาจมีการเปิดรับข่าวจากสื่ออื่นๆ เช่น ทางเว็บไซต์ ทางวิทยุ และโดยเฉพาะทางโทรทัศน์ ซึ่งถ้าพิจารณาจากความถี่ในการเปิดรับข่าวจากหนังสือพิมพ์เทียบกับความถี่ในการเปิดรับข่าวหรือรายการเกี่ยวกับข่าวจากโทรทัศน์ใน 1 สัปดาห์ (ดูตารางที่ 29) จะเห็นได้ว่า เกือบ 3 ใน 4 ของนักศึกษาทุกกลุ่มเปิดรับข่าวหรือรายการข่าวจากโทรทัศน์เป็นประจำทุกวัน เมื่อเทียบกับจำนวนนักศึกษาในแต่ละกลุ่มที่เปิดรับข่าวจากหนังสือพิมพ์ทุกวันซึ่งมีไม่ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนนักศึกษาทั้งหมดในกลุ่ม

ตารางที่ 29 แสดงความถี่ในการเปิดรับข่าวจากสื่อหนังสือพิมพ์ และสื่อโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้เท่าทันสื่อต่างกัน

ความถี่ในการเปิดรับข่าว	ประเภทสื่อ	กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เท่าทันสื่อ			รวม
		น้อย	ปานกลาง	มาก	
ทุกวัน	นสพ.	41 (31.3%)	28 (23.0%)	41 (33.6%)	110 (29.3%)
	โทรทัศน์	98 (74.8%)	87 (71.3%)	85 (69.7%)	270 (72.0%)
4-6 วัน/สัปดาห์	นสพ.	31 (23.7%)	37 (30.3%)	46 (37.7%)	114 (30.4%)
	โทรทัศน์	15 (11.5%)	20 (16.4%)	21 (17.2%)	56 (14.9%)
1-3 วัน/ สัปดาห์	นสพ.	53 (40.5%)	49 (40.2%)	27 (22.1%)	129 (34.4%)
	โทรทัศน์	16 (12.2%)	12 (9.8%)	11 (9.0%)	39 (10.4%)
น้อยกว่า 1 วัน/สัปดาห์	นสพ.	5 (3.8%)	7 (5.7%)	8 (6.6%)	20 (5.3%)
	โทรทัศน์	2 (1.5%)	1 (0.8%)	3 (2.5%)	6 (1.6%)
ไม่เปิดรับเลย	นสพ.	1 (0.8%)	1 (0.8%)	0 (0%)	2 (0.5%)
	โทรทัศน์	0 (0%)	2 (1.6%)	2 (1.6%)	4 (1.1%)

ความเจริญก้าวหน้าของสื่อมวลชนทำให้ผู้รับสารเปิดรับข่าวจากช่องทางอื่นมากขึ้น และลดการเปิดรับข่าวจากสื่อหนังสือพิมพ์ลงนี้ส่งผลให้อิทธิพลของการกำหนดความสำคัญแก่วาระข่าวของหนังสือพิมพ์ลดน้อยตาม อย่างไรก็ตามยังไม่พบหลักฐานที่จะแสดงให้เห็นว่าสื่ออื่นๆ มีการกำหนดวาระที่แตกต่างไปจากสื่อหนังสือพิมพ์ ในทางกลับกันมีกรณีชี้ให้เห็นว่าการกำหนดวาระข่าวอาจไม่ต่างกันมาก เช่น รายการพูดคุยข่าวทางโทรทัศน์หลายช่องก็เลือกข่าวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์หน้าหนึ่งมานำเสนอ เป็นต้น

ปัญหาจากการวัด อาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผลการวิจัยไม่เป็นไปในทิศทางที่สมมติฐานระบุ กล่าวคือ การใช้หน่วยในการวิเคราะห์ที่ต่างระดับกัน (Units of Analysis) ระหว่างหน่วยของการวิเคราะห์ระดับความรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นหน่วยในระดับบุคคล กับหน่วยของการวิเคราะห์การจัดอันดับความสำคัญแก่วารสารข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นหน่วยในระดับกลุ่ม เมื่อนำตัวแปรที่วัดจากหน่วยต่างระดับกันมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน อาจทำให้วิเคราะห์ได้ไม่ชัดเจนนักว่าปัจเจกบุคคลที่มีระดับความรู้เท่าทันสื่อมากจะจัดอันดับความสำคัญของข่าวสาร คล้องกับสื่อมากกว่าคนที่มีความรู้เท่าทันสื่อน้อยหรือไม่

นอกจากนี้ผลงานวิจัยด้าน agenda setting ในช่วงระยะหลังแสดงให้เห็นว่าผลของการกำหนดความสำคัญแก่วารสารนั้นไม่ได้เกิดอย่างเรียบง่าย แต่ยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกที่มีผลต่อการให้ความสนใจและความสำคัญกับข่าวของผู้รับสาร โดยเฉพาะตัวผู้รับสารเองที่มีความแตกต่างด้านความสนใจส่วนบุคคล ประสบการณ์ ทศนคติ ฯลฯ ซึ่งมีผลต่อการเลือกใช้สื่อ และการเลือกเปิดรับข่าวสารตามความพอใจมากขึ้น ปัจจัยที่มีผลสำหรับงานวิจัยนี้ ได้แก่ ความเกี่ยวข้องกับประเด็นของผู้รับสาร และลักษณะของการนำเสนอประเด็น

ความเกี่ยวข้องกับประเด็นของผู้รับสาร (the relevance of the information) จากการสำรวจความต้องการเข้าถึงข่าวสารของประชาชน โดย McCombs and Weaver (Severin and Tankard, op.cit.: 231) พบว่าหากประเด็นข่าวมีความเกี่ยวข้องกับผู้รับสารมาก ผู้รับสารก็จะมีความต้องการเปิดรับข่าวสารมาก และหากประเด็นนั้นเป็นเรื่องไกลตัวหรือไม่ก่อให้เกิดความกังวลใจมาก ความต้องการเข้าถึงข่าวสารก็จะน้อยลงไป นั่นช่วยอธิบายว่าทำไมนักศึกษาถึงเห็นว่าประเด็นการก่อวินาศกรรมในต่างประเทศมีความสำคัญเป็นอันดับท้ายๆ ทั้งที่สื่อให้ความสำคัญตามปริมาณเนื้อที่ และความถี่เป็นอันดับ 4 เหมือนกัน เนื่องจากเหตุการณ์นั้นเกิดในต่างประเทศ ซึ่งอยู่ไกลทำให้นักศึกษามองว่าเป็นเรื่องไกลตัว ต่างกับประเด็นปัญหาภาคใต้ซึ่งเกิดในประเทศไทย มีความเกี่ยวข้อง และใกล้ชิดในเรื่องพื้นที่จึงทำให้ประเด็นปัญหาภาคใต้ได้รับการจัดอันดับความสำคัญจากนักศึกษาทั้ง 3 กลุ่มเป็นอันดับ 1 ตรงกัน

นอกจากความเกี่ยวข้องของผู้รับสารแล้ว *ลักษณะของการนำเสนอประเด็นของสื่อ* ก็ดูเหมือนว่าจะมีผลต่อการจัดอันดับความสำคัญเช่นกัน ตามที่ Iyengar และ Kinder (1987 quoted in Severin and Tankard, op.cit) พบว่ารูปแบบการนำเสนอข่าวแบบเร้าอารมณ์ (dramatic) มีผลทำให้อ่านใจในการกำหนดวาระนั้นลดน้อยลง ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าการเสนอข่าวแบบเร้าอารมณ์นั้นจะต้องมุ่งเน้นไปที่ตัวบุคคล หรือตัวเหตุการณ์ มิใช่ตัวประเด็นทำให้ความสำคัญของประเด็นพรั่มัว ดังนั้นลักษณะของการนำเสนอประเด็นจึงน่าจะเป็นเหตุให้ประเด็นอาชญากรรม ฆาตกรรม และความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินไม่ได้รับความสำคัญเป็นอันดับ 1 จากนักศึกษาทั้ง 3 กลุ่มตามปริมาณเนื้อที่ และความถี่ในการนำเสนอของหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้เพราะการรายงานข่าวอาชญากรรม ฆาตกรรม และความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินนั้นเป็นข่าวเร้าอารมณ์ นักข่าวมักเขียนข่าวในรูปแบบของละคร มุ่งเน้นไปที่ตัวบุคคล และเหตุการณ์มากกว่าประเด็น

2. นักศึกษาที่มีระดับความรู้เท่าทันสื่อต่างกันจะตีความแง่มุมมองข่าวสารสอดคล้องกับกรอบการตีความข่าวของหนังสือพิมพ์แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนการเลือกกรอบในการตีความข่าวสารซึ่งวัดจากการตอบคำถามเปิด 5 ข้อ กับกลุ่มนักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อต่างกันด้วยการหาค่าความแปรปรวน (ANOVA) พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนการเลือกกรอบในการตีความข่าวสารมีความแตกต่างในระหว่างกลุ่มคนที่มีความรู้เท่าทันสื่อต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคู่ที่มีความต่างกัน คือ นักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อน้อย กับนักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อมากจะตีความแง่มุมมองข่าวสารสอดคล้องกับกรอบการตีความข่าวที่หนังสือพิมพ์กำหนดแตกต่างกันตามทิศทางการที่สมมติฐานระบุ กล่าวคือ นักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อน้อยจะตีความข่าวสอดคล้องกับกรอบการตีความข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์มากกว่านักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อมาก ดังนั้นคะแนนการเลือกกรอบในการตีความข่าวของนักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อน้อยจึงน้อยกว่าคะแนนของนักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อมาก

ผลการวิจัยนี้สนับสนุนความเชื่อที่ว่าการศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อจะเป็นฉนวนป้องกันอิทธิพลของสื่อ ซึ่งในงานวิจัยนี้คืออิทธิพลจากการกำหนดกรอบการตีความของสื่อ ดังนั้นนักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อมากจึงตีความนอกเหนือจากกรอบการตีความของสื่อมากกว่านักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่า ทั้งนี้เพราะ "ความรู้เท่าทันสื่อจะเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดทักษะในการคิดอย่างพินิจพิจารณาหรืออย่างวิพากษ์" (Silverblatt, op.cit.) ดังนั้นนักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อมากจึงวิเคราะห์สารที่ได้รับผ่านสื่ออย่างมีอิสระ และสามารถตัดสินใจตอบโต้ข่าวสารที่น่าเสนอผ่านสื่อได้ดีกว่า

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. จากงานวิจัยพบว่าความรู้เท่าทันสื่อนั้นมีความสำคัญ สามารถช่วยลดอิทธิพลในการกำหนดกรอบการตีความข่าวสารของสื่อได้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการเผยแพร่ และปลูกฝังความรู้เท่าทันสื่อแก่ประชนชนทั่วไป เพื่อให้เกิดความตื่นตัวในวงกว้าง รวมทั้งจัดและสนับสนุนให้มีสื่อมวลชนศึกษา หรือความรู้เท่าทันสื่อทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติไว้ในหลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ ทั้งการศึกษาในระบบ และนอกระบบการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้คนไทยมีความรู้ และมีทักษะในการใช้สื่อมากขึ้นจะได้เป็นฉนวนป้องกันการเผยแพร่หรือกระจายอิทธิพลของสื่อมวลชน

2. ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เท่าทันสื่อน้อยยังคงได้รับอิทธิพลจากการกำหนดกรอบการตีความข่าวสารของสื่อ เพราะฉะนั้นนักวิชาการควรกระตุ้นให้สื่อมวลชนเสนอกรอบในการตีความข่าวสารให้กว้างขึ้น เพื่อให้ผู้รับสารมีมุมมองในการตีความที่หลากหลายแง่มุมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการวิจัยไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เท่าทันสื่อกับการกำหนดความสำคัญแก่วาระข่าวสารในทิศทางที่สมมติฐานระบุ เป็นไปได้ว่าอาจเกิดจากหน่วยในการวิเคราะห์ที่ต่างระดับกัน เพราะฉะนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรจะหาวิธีวัดตัวแปรการกำหนดความสำคัญแก่วาระข่าวสารใหม่ ซึ่งอาจจะทำให้ผลการวิจัยที่ได้เปลี่ยนแปลงไป
2. การวัดระดับความรู้เท่าทันสื่อในการวิจัยครั้งต่อไปควรจะวัดทักษะควบคู่ไปกับการวัดความรู้ ความเข้าใจ ทั้งนี้เพื่อให้การแบ่งแยกกลุ่มมีความเที่ยงตรง และชัดเจนมากยิ่งขึ้น
3. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งต่อไปอาจขยายให้กว้างขึ้นโดยใช้นักศึกษาจากหลายๆ สถาบัน หรืออาจเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างให้มีความแตกต่างทางอายุ อาชีพ ฯลฯ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับสามารถนำไปใช้อ้างอิงกับกลุ่มประชากรหรือบริบทที่กว้างขึ้น และเพื่อจะได้ทดสอบตัวแปรใหม่ๆ ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์กับระดับความรู้เท่าทันสื่อและการได้รับอิทธิพลจากสื่อ
4. ผลกระทบของสื่อมีอยู่มากมาย ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจจะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เท่าทันสื่อกับอิทธิพลด้านอื่นๆ ของสื่อ เพื่อขยายความรู้ว่าการมีความรู้เท่าทันสื่อนั้นจะเป็นฉนวนป้องกันอิทธิพลของสื่อด้านใดได้บ้าง